

Als alles beweegt

Erfgoedcongres

Enno Zuidema
Regiobouwmeester Groningen

Schoolkerk, Garmerwolde, 19 september

Regiobouwmeester: 100 dagen advies

10 adviezen langs 3 lijnen

- Groningen heeft een toekomst én verleden
- Je thuis versterken en thuis voelen
- Anders kijken, anders doen en de rol van ontwerp

Bron: 100 dagen advies, 2024

LEVENDE MONUMENTEN IN EEN LEEFBARE REGIO

Bron: Advies levende monumenten, 2015

Opgave

Bedreiging

Schade, verlies,
eigenaren

De dreiging

Bij de *dreiging* gaat het om het kaart brengen van de impact van de aardbevingen. De bevingen kunnen er uiteindelijk toe leiden dat 100 procent van al het erfgoed beschadigd raakt. Op dit moment is al sprake van schademelding bij 60 procent van alle monumenten in het gebied. Rondom Loppersum loopt dit op naar 80 procent. In dit traject moeten de schadegevallen en de mate van schade scherp in beeld worden gebracht. Hier ligt een belangrijke taak voor de Overheidsdienst Groningen, die per 1 juni 2015 officieel van start is gegaan.

We willen heel precies weten waar we het over hebben en hoe de monumenten in het gebied zich houden. We

Opgave

Erfgoed is ...

De opgave

Bij de *opgave* staat de afbakening van het werkveld centraal. Duidelijk is dat het hier gaat om het gehele aardbevingsgebied van Noord-Nederland; 'bevings' – bevingen storen zich niet aan provinciale en gemeentelijke grenzen. Daarbinnen bevindt zich waardevol erfgoed. Naast de circa 1.500 rijksmonumenten gaat het om gemeentelijke monumenten, beeldbepalende panden, beschermde stads- en dorpsgezichten, waardevolle 'ensembles' en verder alle gebouwde situaties die de bewoners aanwijzen als belangrijk in hun omgeving. Deze hele collectie vormt het cultuurlandschap en daarmee de identiteit van Groningen. Al deze categorieën erfgoed worden nu in kaart gebracht, onder leiding van de provincie Groningen.

Naast deze opgave van het bestaand vastgoed is er een opgave voor aardbevingbestendige nieuwbouw die in het

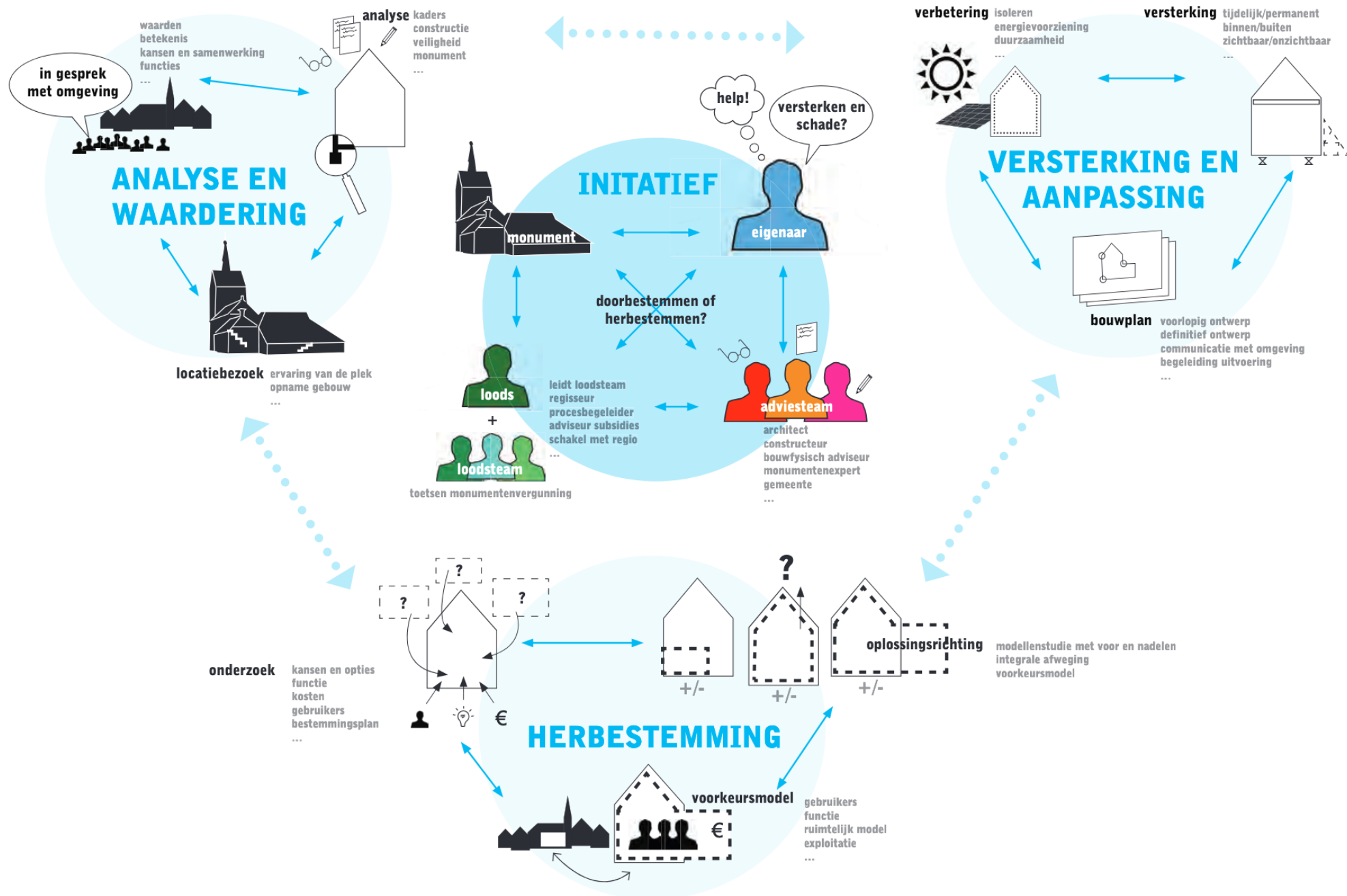
De aanpak

Levende
monumenten

De aanpak

Bij de *aanpak* zijn we bij deze studie van de RCE en haar partners aanbeland. Hier speelt vooral de hoe-vraag: gegeven de dreiging en de opgave, hoe kunnen we daar zo goed mogelijk mee omgaan? Zijn er aan de hand van kennis en ervaringen van experts en de Groninger erfgoedinstellingen en van de vier voorbeeldprojecten algemene aanbevelingen te destilleren, waarmee ook het andere erfgoed in het aardbevingsgebied haar voordeel kan doen? En waarmee het cultuurlandschap van Groningen als geheel 'kansrijker' wordt en de toekomst met meer vertrouwen tegemoet kan zien? Met dat laatste kan deze studie dienen als handreiking voor alle partijen die de komende tijd aan de slag gaan met deze thematiek.

Bron: Advies levende monumenten, 2015

Erfgoedprogramma

Actualisatie en verbreding
vanwege het Nationaal Programma
Groningen

Erfgoed =

= emotie, je merkt het pas als je het doorhebt

= wat je met z'n allen bouwt en maakt, gebruikt en behoudt:
cultuur, karakter en geschiedenis dus

= wat je behoudt ...

= wat en hoe je terugbouwt

Een verkenning van stedenbouwkundig herstelwerk ...

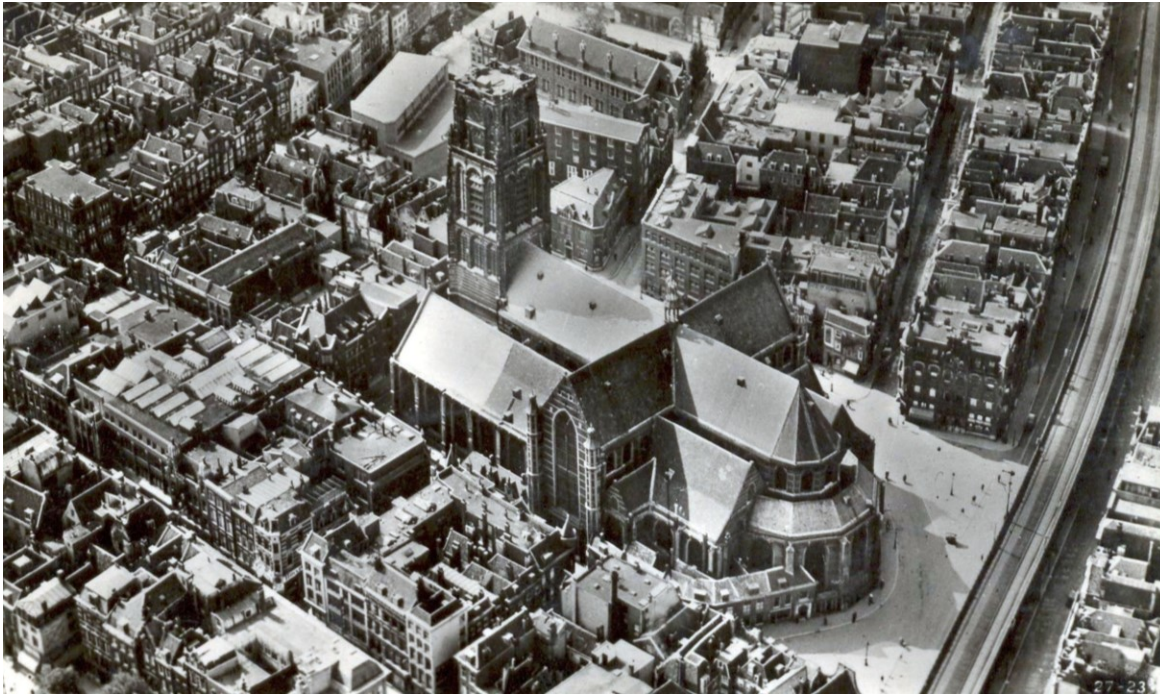

Centrum van Rotterdam, 1939. Bron: Jan Sluijter

Centrum Rotterdam na het bombardement en de stadsbrand. Bron: Jan Sluijter

Vooroorlogs Rotterdam

Rotterdam, omgeving Laurenskerk, 1927. Bron: Jan Sluijter

Rotterdam, Magazijn de Bijenkorf, Willem Dudok, 1935. Bron: Jan Sluijter

Wat is weggevaagd, en wat er nog stond

Laurenskerk na bombardement, 1940 bron: <https://ridderkerksdagblad.nl/>

*Ravage in het centrum, vlak na het bombardment en de stadsbrand, Rotterdam, 1940
bron: Brandgrens.nl*

Wederopbouw van Rotterdam

Het Wederopbouwplan, Ir. W.G. Witteveen

- Juli 1940
- Sterk geënt op vooroorlogse situatie
- Traditionele stedenbouw, met focus op gesloten bouwblokken en monumentaal straatbeeld.
- Oplossing voor actuele stedelijke problematiek.

Het Wederopbouwplan van Ir. W.G. Witteveen, 1940. Bron: Stadsarchief Rotterdam.

Wederopbouw van Rotterdam

Basisplan wederopbouw, Ir. C. van Traa

- Juli 1946
- Vooroorlogse stedenbouwkundige situatie meer losgelaten
- Progressieve stedenbouw, met ruimte voor de moderne architectuur en de auto.
- Scheiding van functies wonen, werken en recreëren.

Het Basisplan van Ir. C. van Traa, 1946. Bron: Stadsarchief Rotterdam.

Een opgeruimde stad, klaar voor ...

Laurenskerk en omgeving, Rotterdam. Bron: <https://www.ad.nl/rotterdam/nog-steeds-vermist-honderden-slachtoffers-van-het-bombardement-op-rotterdam~a68456ff/202769653/>

Witte Huis en omgeving, Rotterdam. Bron: H. Boomsma

Modern Rotterdam

*De verwoeste stad, Ossip Zadkine en de Leuveloren is in aanbouw.
Bron: Herbert Behrens, Anefo, Nationaal Archief, 8 mei 1957*

*Wederopbouw van moderne centrum van Rotterdam met zicht op de Coolingsingel en het Hofplein, januari 1953
Bron: gemeentearchief Rotterdam*

Modern Rotterdam en haar erfgoed

Het Schielandshuis in 1780, Rotterdam. Bron: Wikipedia

Schielandhuis en haar moderne omgeving anno nu, Rotterdam. Bron: MVRDV

Hoe ging het elders?

Bombardement van Middelburg, 17 mei 1940

Duitse luchtfoto van het brandende Middelburg, 18 mei 1940. Bron: Beeldbank Zeeland).

Bombardement op Middelburg, 1940

Stadhuis van Middelburg. Bron: <https://nl.m.wikipedia.org/>

Abdij van Middelburg vanaf stadhuistoren. Bron: https://nl.m.wikipedia.org

Wederopbouw van Middelburg

Het wederopbouwplan, P. Verhagen

- Start wederopbouw in 1940.
- Herbouw volgens de principes van de Delftse School.
- Gebiedseigen bouwen als concept, bouwen in de stijl die hoorde bij de stad of streek.
- Introductie van zichtlijnen, aanpassing loop stratenpatroon.
- Eind 1945 waren in totaal 102 panden herbouwd en 194 in aanbouw.

Ruimtelijkeplankaart centrum Middelburg van voor en na de wederopbouwplan. Bron:
<https://www.oorlogzeeland.nl/index.php/middelburg-brand1940/voortgang-wederopbouw-middelburg>

Wederopbouw van het Marktpllein

Vooroorlogse situatie

Wederopbouw situatie

Naoorlogse situatie

Ruimtelijke situatie van het Marktpllein, Middelburg. Vooroorlogse situatie, wederopbouwsituatie en naoorlogse situatie.
Bron: <https://www.zeeuwsarchief.nl/themapagina/middelburg-verwoest-en-herbouwd/het-archief/de-nieuwe-stad/>

Vogelvlucht van centrum Middelburg, Bron; Siebe Swart

Middelburg en haar erfgoed

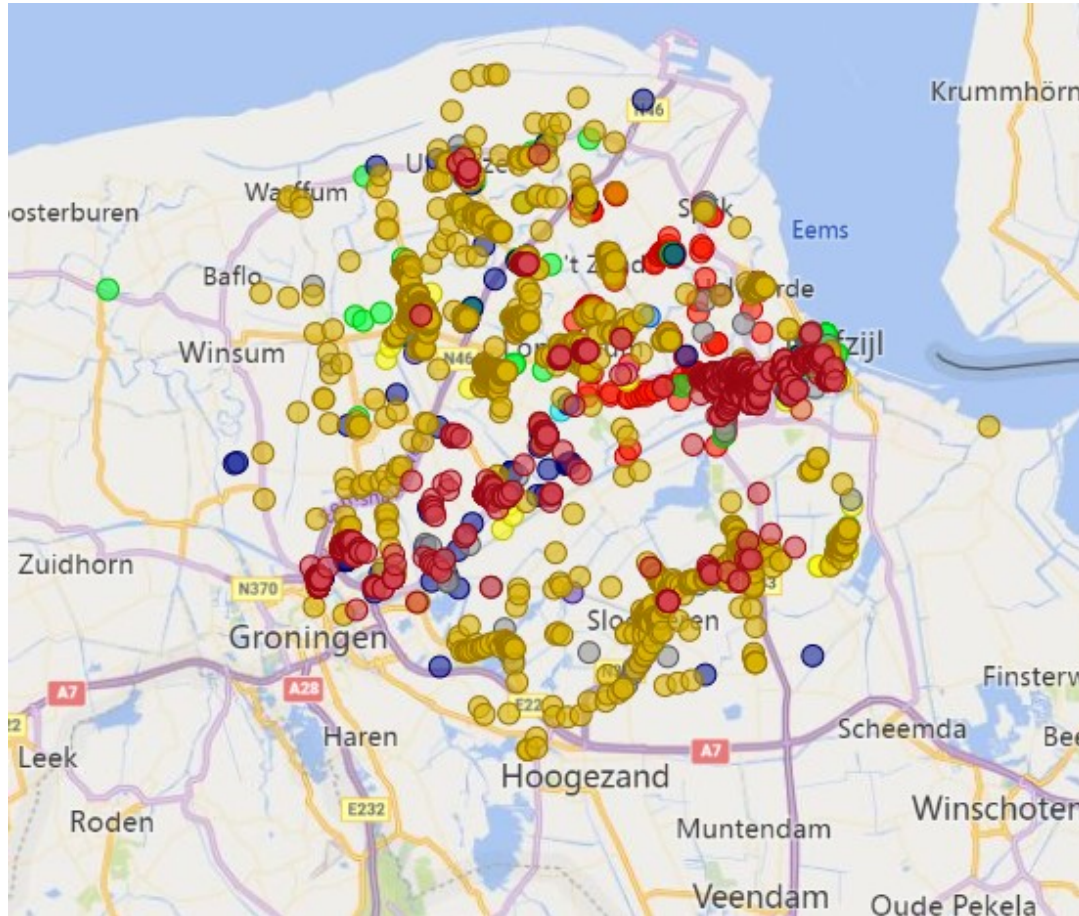

Centrum, Middelburg. Bron: Allyourz

Zicht op Middelburg. Bron: <https://en.number-9.nl/>

Groningen, de versterkingsopgave

Niet vergelijkbaar met
verwoesting, overstrooming
Maar wel:

- > 27.000 gebouwen
- In meer dan 50 kernen
- Ongekende opgave en schaal

Meer dan alleen monumenten!

Die typisch Groningse huisjes horen erbij

Die straat

Deze bocht

De pannen

De dorpsgezichten

En de boerenschuren in het land

Behoud het erfgoed

Waardeer het bestaande

**Versterk gebiedseigen én
toekomstgericht**

En daarom: ontwerp!

**Verken, verbeeld en
vergelijk opties**

**En ga voor het beste voor
Groningen**